

ردیف در شاهنامه □

محمد رادمش*

چکیده:

ردیفها در شاهنامه جز چند مورد - که بیش از یک کلمه تشکیل شده - همه ساده و عاری از تکلف است، در سراسر شاهنامه یک ردیف جمله‌ای تمام ارکان یا شبه جمله‌ای دیده نمی‌شود؛ بیشتر ردیفها فعلی است و پس از فعل، ردیفهای ضمیری از پرکاربردترین آنهاست.

از ۴۸۶۰۱ شعر (بیت) تعداد ۷۶۵۲ بیت مردف است که از مقایسه ابیات مردف به کل اشعار (ابیات) درصد ۱۵/۷۴٪ حاصل می‌گردد.

ساختار زبانی ردیف

الف، ردیفهای فعلی، ۵۳۸۷ مورد است که ۷۰/۳۸٪ کل ردیفهاست:
 ۱، انواع فعل تام (۲۴۱۷ مورد) که ۴۴/۸۵٪ کل ردیفهای فعلی را تشکیل می‌دهد.

□ بر اساس:

فردوسی، حکیم ابوالقاسم: شاهنامه، تصحیح اسمیرنوا، برتلس، گوزلیان، عثمانوف، علی‌یف، طاهر جانوف، انتشارات دانش، شعبه خاور، مسکو ۱۹۷۱ - ۱۹۶۵ م.

* عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد نجف آباد.

۱-۱، فعل تام (۲۳۸۹ مورد): آید، ساخت ۲ بار، خاست ۸ بار، خواست ۲۰ بار،
 بخواست، جست ۴ بار، آمدست ۲۴ بار، فرست ۳ بار، هست ۴ بار، نیست ۸۶ بار،
 داشت ۳۲ بار، نداشت ۳ بار، نبشت، گذشت ۱۰ بار، نوشت ۴ بار، نیافت، رفت ۴ بار،
 گرفت ۱۳۳ بار، داد ۵۸ بار، نهاد ۲۱ بار، برد ۱۱ بار، نبرد، سپرد، کرد ۲۴۷ بار، نکرد،
 بگرد، آورد ۵۱ بار، بار آورد، خورد، زد، رسد ۱۰ بار، شد ۲۲ بار، کشد ۸ بار، براند،
 فشانند، نشانند، ماند ۵ بار، بماند ۲ بار، نماند ۴۰ بار، خواند ۴ بار، بخواند، تواند، کرده
 اند، داشتند ۲ بار، برداشتند، بدند، زدند ۲۰ بار، برزدند ۲ بار، شدند ۳۴ بار، آمدند ۱۳۲
 بار، راندند، ماندند، خواندند ۱۴ بار، برند ۱۷ بار، آورند ۲۳ بار، کند ۷۱ بار، کنند ۴۵
 بار، افکنند، روند، شوند ۴ بار، دهند ۴ بار، نهند ۴ بار، زیند، بود ۱۲ بار، نبود ۲۰ بار،
 رود ۲ بار، فزود، شود ۱۰ بار، نمود ۴ بار، دهد ۲۴ بار، دید ۸۱ بار، بدید، امید ۲ بار،
 ندید ۵ بار، برید ۸ بار، گسترید ۲ بار، آفرید ۲۸ بار، آورید ۳۸ بار، گزید ۳ بار، رسید
 ۲۳ بار، کشید ۷۴ بار، برکشید، کنید ۸۶ بار، بوید، روید ۲ بار، شوید ۶ بار، دهید ۵ بار،
 نهید ۸ بار، برنهد، دار ۳۹ بار، برنهد، دار ۳۹ بار، مدار ۳ بار، بر، شمر، گیرد ۹ بار،
 نویس، باش ۳ بار، مباش، داشتم ۲ بار، آمدم ۱۵ بار، خواندم، آیدم ۲ بار، برم ۵ بار،
 آورم ۳۶ بار، رسم، کشم ۲ بار، زم ۲ بار، کنم ۱۱۲ بار، بیرون کنم، شوم ۶ بار، دهم ۹
 بار، نهم ۲ بار، یافتیم، زدیم، شدیم، آمدم ۹ بار، ماندیم، بریم ۶ بار، آوریم ۶۰ بار، باز
 آوریم، پیش آوریم، خوریم، یافتیم، کشیم، ۸ بار، برزیم، کنیم، ۸۵ بار، افکنیم ۴ بار،
 چینیم، رویم، شویم ۱۴ بار، دهیم ۷ بار، نهیم ۷ بار، بدان، خوان ۲ بار، بخوان، کن
 ۵۴ بار، مکن ۱۰ بار، نشین، شو، گو، خواه ۵ بار، ده ۷ بار، مده ۲ بار، نه ۴ بار، انداختی،
 داشتی ۱۲ بار، یافتی ۲ بار، بدی، آدری، داری، زدی، شدی ۳ بار، آمدی ۳۳ بار، بری ۲
 بار، آوری ۱۸ بار، دارد همی، آید همی ۴ بار، جوید همی، بینم همی، داری همی ۲ بار،
 خواهی همی ۲ بار، زنی، کنی ۵۳ بار، افگنی، جوی ۳ بار، نهادند روی شوی ۴ بار،
 گوی ۵ بار، دهی ۴ بار، دهی ۴ بار، نهی.

۱-۲، ... + فعل تام (۲۰ مورد): مرا آمدست، آن نداشت، او نداشت ۲ بار، تو داد، بد رسد، او کند، را بخواند ۲ بار، او داشتند، را ندید ۲ بار، ایشان ندید، مر او را کنید، را آمدم، نیک آوریم، نیز نه، او داشتی، که خواهد همی، که آید همی.

۱-۳، وجه مصدری (۲ بار): باید گرفت ۲ بار.

۱-۴، فعل دعایی یا صیغه دعا (۶ بار): کناد ۳ بار، دها ۳ بار.

۲، انواع فعل ربطی (۲۹۷۰ مورد) که ۵۵/۱۴ ردیفهای فعلی را در بر دارد:

۲-۱، فعل ربطی (۱۹۶۷ مورد): است ۲ بار، بدست ۳ بار، شدست ۳۹ بار، هست، نیست ۱۶۷ بار، گشت ۱۶۴ بار، شد ۲۷۵ بار، اند ۱۹ بار، بوده اند، بدند ۶۱ بار، شدند ۹۵ بار، شوند ۱۱ بار، بود ۷۰۴ بار، نبود ۲۳ بار، شود ۹۹ بار، نیند، اید، بید ۶ بار، بوید ۲ بار، شوید ۶ بار، باش ۵۶ بار، ام ۳۳ بار، بدم ۸ بار، شدم ۱۳ بار، شوم ۷ بار، ایم ۲۸ بار، بدیم ۴ بار، شدیم ۳ بار، نیم ۲ بار، شویم ۱۴ بار، خواهد بدن، خواهد شدن. خواهی بدن، خواهی شدن، مشو ۲ بار، شده ۵ بار، ای ۶ بار، نه ای ۴ بار، نیستی، بدی ۶۹ بار، شدی ۱۳ بار، باشدی، یی، نه و نه یی ۳ بار، شوی ۱۰ بار.

۲-۲، ... + فعل ربطی (۵۲۴ مورد): کجاست ۳ بار، راست ۴ بار، تراست ۳۳ بار، مر تراست، چراست ۳ بار، اندرست ۳ بار، کراست ۳ بار، مراست ۱۳ بار، وراست، سزاست، ماست ۱۴ بار، شماست ۲ بار، وی است ۲ بار، شبست، تست ۶۱ بار، زتست، آن تست ۶ بار، بدست، آمدست، اندرست ۱۱ بار، منست ۹۶ بار، ازنست، اوست ۴۰ بار، ازوست ۲ بار، من اوست ۲ بار، آرزوست، چیست ۹ بار، تو چیست ۸ بار، کیست ۲۸ بار، توکیست، تو نیست ۲ بار، ویست ۲ بار، تو گشت ۲ بار، خیره گشت، اندراند، که اند ۲ بار، تواند ۱۷ بار، وی اند ۳ بار، او شدند ۲ بار، اندند ۴ بار، تند، منند ۱۱ بار، ویند ۳ بار، کیند، ما بود، این بود، او بود، تو بود ۴ بار، میند ۸ بار، تو باش ۳ بار. توام ۶ بار، وی ام، درم، منم ۲۸ بار، ایم ۳ بار، توایم ۱۴ بار، اندریم ۴ بار، تویم، ویمیم ۲ بار، تویم، ایشان بدی، او آمدی، اندری، منی ۳ بار، توی ۲۲ بار، ویی، تویی ۱۱ بار، ما را تویی.

۲-۳، فعل دعایی یا صیغه دعا (۱۷۶ مورد):

- ۱-۲-۳، فعل دعا (۱۴۳ مورد): باد ۱۲۰ بار، مباد ۱۰ بار، بودا، بدی (باشی) ۱۲ بار.
- ۲-۳-۲، ... + فعل دعا (۳۳ مورد): تو بادا، من مباد، تو مباد، تو باد ۲۹ بار، بر تو باد.
- ۲-۴، فعل کمکی یا معین (۳۰۲ مورد): است ۲ بار، گشت، شد ۶۱ بار، اند ۲۰ بار، شدند، شوند، بود ۹۱ بار، شود ۳ بار، اید ۴ بار، ام ۶۸ بار، ایم ۲۷ بار، ای ۲۲ بار، شدی.
- ۲-۵، وجه مصدری (۱ مورد): خواست بود.

ب، نشان فعل ۱۸۳ مورد است که $\frac{۲}{۴}$ کل ردیف را تشکیل می دهد؛ همی ۱۸۳ بار.
ج، ردیفهای اسمی ۹۱ مورد است که $\frac{۱}{۲}$ کل ردیفهاست:

- ۱، اسم عام (۷۶ مورد): شب، دست، باد، مرد، کار، سوار، شهریار، پر، سر ۳ بار، نصر، پور، مهر، شیر ۲ بار، دژ، کوس، خاک، دل ۲۷ بار، نام ۳ بار، کرم ۵ بار، زمان ۲ بار، جوان، روان، بدن، آمدن ۲ بار، اندرون، آفرین ۳ بار، سپاه ۲ بار، شاه ۶ بار، خدای ۲ بار، رای.
- ۲، ... + اسم عام (۲ مورد): بادبخت، داریم دل.
- ۳، اسم خاص (۱۳ مورد): بهشت، اورمزد ۲ بار، هند ۲ بار، پارس ۵ بار، چین، مرو، گردید.

د، ردیفهای ضمیری ۱۵۴۳ مورد است که $\frac{۲۰}{۱۶}$ کل ردیفها را در بر دارد:

- ۱، ضمیر (۱۴۰۸ مورد): ترا ۵۹ بار، مرا ۶۹ بار، ورا ۲۶ بار، ما ۱۰۳ بار، شما ۲ بار، کس، خویش ۲۰۹ بار، آن ۲ بار، من ۲۵۱ بار، این او ۱۱۷ بار، تو ۲۰۶ بار، اوی ۳۶۲ بار.
- ۲، ... + ضمیر (۱۳۵ مورد): باشد ترا، خواند ترا ۲ بار، آید ترا ۲ بار، دارم ترا، آرد ترا، آرد مرا، که باشد مرا، آمد مرا ۳ بار، ده مرا، بودی ورا، به ما ۲ بار، آردت، آمدت، آیدت
- ۲۳، بایدت ۲ بار، آیمت ۲ بار، داشتش، داردش، باشدش ۲ بار، آمدش ۳۵ بار، خواندش، آیدش ۹ بار، برش، آرامش، آمدم، آیدم ۶ بار، بودیم، داریم، ازان ۲ بار، فزونست، از آن، ازین ۸ بار، آید او، هم او، زتو، چو تو، به تو، از تو همه، بد اوی ۳ بار، باشد اوی، آمد اوی، بدوی ۳ بار، زوی، از وی ۵ بار.

ه، ردیفهای قیدی ۱۷ مورد است که ۰/۲٪ کل ردیفهاست:

۱، قید (۱۵ مورد): زود ۲ بار، نیز ۹ بار، پیش، چون، اندرون، همه.

۲، ... + قید (۲ مورد): و بس، به پیش

و، ردیفهای حرفی ۳۴۵ مورد است ۴/۵٪ کل ردیفها را تشکیل می دهد:

۱، حرف (۳۴۳ مورد): را ۳۳۳ بار، بر ۹ بار، اندرون.

۲، ... + حرف (۲ مورد): خویش را: ۲ بار.

ز، ردیفهای وصفی ۸۶ مورد که در بردارنده ۱/۱٪ کل ردیفهاست:

۱، صفت (۸۴ مورد): خوب ۴ بار، بد ۱۵ بار، گرد، بلند ۶ بار، دار ۲ بار، بیشتر، پذیر،

گیر، بس، نویس، نیک ۷ بار، بزرگ ۳ بار، شوم، دان ۳ بار، ستان، آوران، نو ۲۴ بار، به ۸

بار، جوی ۳ بار.

۲، ... + صفت (۲ مورد): و بد، به بد.

ب، ردیف در ملحقات شاهنامه

ردیف در ملحقات شاهنامه نیز ساده و دور از تصنع است، ملحقات شاهنامه از ردیفهای

جمله ای، شبه جمله ای و اسم خاص خالی است؛ بیشتر ردیفها فعلی است، آن هم

افعال ساده، تنها در چند مورد قبل از رابطه کلمه ای دیگر آمده است.

از ۱۴۱۳ شعر (بیت) ملحقات، ۲۱۳ بیت ردیف دار است که درصد ردیفها به کل ابیات

رقم ۱۵٪ را نشان می دهد.

ساختار زبانی ردیف در ملحقات شاهنامه

الف، ردیفهای فعلی ۱۴۵ مورد است که ۶/۸٪ کل ردیفها را در بر دارد:

۱، انواع فعل تام یا خاص ۶۷ مورد است که ۴۶/۲٪ کل ردیفهای فعلی است:

۱-۱، فعل تام (۶۶ مورد): خواست، آمدست، نیست ۶ بار، گرفت ۳ بار، نهاد ۲ بار، کرد

۹ بار، آورد، شد، نماند، آمدند ۴ بار، کند ۷ بار، شوند، دهد، دید ۴ بار، آفرید ۴ بار،

کنید، آورید، کشید، آمدم، برم، آورم، کنم ۴ بار، شوم، دهم، کنیم، ۲ بار، دان، داری، شدی ۲ بار، آوردی، کنی.

۱-۲، وجه مصدری (۱ مورد): خواهد زد.

۲، انواع فعل ربطی یا عام ۷۸ مورد است که $58/35\%$ ردیفهای فعلی را تشکیل می دهد:

۱-۲، فعل ربطی (۵۰ مورد): شدست، نیست ۸ بار، گشت ۶ بار، شد ۳ بار، شدند، ویند، بود ۱۷ بار، نبود، شود ۴ بار، باش ۳ بار، ام، شده ۲ بار، بدی، تویی.

۲-۲، ... + فعل ربطی (۱۸ مورد): ماست، تواست، تست ۴ بار، آن تست، اندرست، منست ۳ بار، اوست ۵ بار، وی اند، منند.

۲-۳، فعل دعایی یا صیغه دعا (۱ مورد): باد.

۲-۴، فعل معین یا کمکی (۹ مورد): شد ۲ بار، اند، بدند، شوند، بود ۲ بار، بدم، ء(ای).

ب، نشان فعل ۲ مورد است که $0/9\%$ کل ردیفهاست.

ج، ردیفهای اسمی ۲ مورد است که $0/9\%$ کل ردیفهاست: سوار، کین.

د، ردیفهای ضمیری ۴۴ مورد است که در بردارنده $20/6\%$ کل ردیفهاست:

۱، ضمیر (۳۸ مورد): ترا ۲ بار، مرا ۲ بار، ورا، ما ۲ بار، من ۴ بار، او ۱۳ بار، تو ۹ بار، اوی ۵ بار.

۲، ... + ضمیر (۶ مورد): آمدش ۳ بار، برش، ازوی ۲ بار.

ه، ردیف قیدی ۱ مورد است که $0/5\%$ ردیفهاست: کنون.

و، ردیفهای حرفی ۱۱ مورد است که $5/2\%$ کل ردیفها را در بر دارد: را ۱۱ بار.

ز، ردیفهای وصفی ۸ مورد است که 4% کل ردیفهاست: فراز، نیک ۳ بار، گران، نو ۳ بار.

ردیف از نظر بلاغی و موسیقایی در شاهنامه

با وجود سادگی و بی پیرایگی ردیفهای شاهنامه، کم نیستند. ردیفهایی که با عناصر دیگر بیت در هم می آمیزد و با تکرار واژگان و واجهاو هماوایی و تناسب کلمات و یا تضادبین آنها گوش جان صاحبان ذوق را می نوازد و خاطر آنان را به نشاط می آورد.

تکریر

ذات ردیف به دلیل تکرارش موسیقی زاست بویژه آن که در میان مصراعها نیز تکرار شود. از آن جمله است تکرار ردیف در مصراعهای دوم^۱ ابیات زیر:

پذیرفتم این زینهار ترا   سپهر ترا شهریار ترا
۰۴۳۹/۳۴۷/۹

نبر دارد از جای گنج مرا   سلیح مرا ساز رنج مرا
۰۷۱۳/۳۵۷/۸

چو بشنید شاه این سخن خیره گشت   سیه گشت و چشم و دلش تیره گشت
۰۲۳۷/۲۴۹/۵

پسر بی گمان از پدر تخت یافت   کلاه و کمر یافت و هم بخت یافت
۰۳۲۱/۲۹/۹

جهاندار زین پیر خشنود باد   خرد مایه باد و سخن سود باد
۰۲۷/۲۶۳/۷

به ایوان فرود آمد و بار داد   سپه را درم داد و دینار داد
۱۰۵۸/۲۹۸/۵

که هرگز نیاموزدت راه بد   چو دستور بد بر در شاه بد
۰۱۰۱/۱۴/۶

نیز ← ۳۹۹۹/۲۸۶، ۱۶۷۰/۱۵۲/۸، ۳۴۱/۱۵۷/۶

مگر بند کز بند عاری بود   شکستی بود، زشت کاری بود
۰۵۱۷/۲۴۹/۶

نیز ← ۷۲۸/۳۷۰، ۱۵۹/۲۶۴، ۲۸۷۶/۱۷۹/۹، ۱۳۵۲/۳۹۶/۸، ۱۵۶۸/۱۴۷/۸

^۱ تکرار ردیف در مصراع اول از مقوله تصدیر است.

فلک تار دید و زمین قار دید

۱۷۰۲/۱۱۰/۹

که آتش بیارید بر تنش بر

۱۵۶۹/۱۷۵/۵

همان داد ده باش و فرخنده باش

۸۴/۲۰۰/۷

همه بنده ایم ار چه آزاده ایم

۱۳۶/۱۶/۴

نیای من و نیکخواهان من

۶۳۹/۲۵۶/۶

ازو گشت ویران کنون مرز او

۸۵/۳۴۷/۶

تو تیغی و دشمن نیام تو گشت

۴۴/۱۳۸/۶

سپاه اندر آرد به پشت سپاه

۳۵۸/۱۰۶/۵

ز دریا چه یابی و کام تو چیست

۱۶۹۷/۹۹/۷

برادر نه ای خویش رستم نه ای

۹۱/۳۲۷/۶

چو خسرو بران گونه پیکار دید

سبک دیگری زد به گردنش بر

نیز ← ۱۸۶۱/۴۲۹/۸ ، ۸۸۳/۳۵۵/۷

به دینار کم ناز و بخشنده و باش

نیز ← ۶۸۲/۹۲/۸ ، ۲۷۰/۲۷۹/۷ ، ۳۸/۲۰۳/۷

ز مادر همه مرگ را زاده ایم

خجسته بزرگان و شاهان من

نیز ← ۱۳۶۵/۳۹۷/۸ ، ۳۹۵۷/۲۸۴/۸ ، ۹۷۶/۶۰/۷

نپذیرفت و نشنید اندرز او

همه شهر ایران به کام تو گشت

کند پشت در دشت و راند سپاه

چه مردی بدو گفت نام تو چیست

تو از تخمه سام نیرم نه ای

اگر که بدی مرد اگر مه بدی

۴۰۱۵/۲۴۹/۹

همی جنگ و مردی فرو شد همی

۱۳۸۱/۳۰۴/۶

نگارش تویی غمگسارش تویی

۱۴۰۹/۹۱/۳

ندیدی جهان از بنه به بدی

تو دانی که بیداد کوشد همی

چنان دان که خرم بهارش تویی

نیز ← ۷۰۰/۵۲/۶

واج آرایی

تکرار مصوتها و صامتها و ایجاد موسیقی ناشی از آن لذتی خاص در شنونده و خواننده ایجاد می کند.

تکرار مصوت بلند «آ» (۱۲ بار) نغمه دلنشینی به بیت می بخشد:

همان فال گویان لهراسب را

۳۰/۲۱۹/۶

بخواند آن زمان شاه جاماسب را

و یا

کجا آن دلیران و پاکان ما؟

۵۴۱/۱۸۶/۷

کجا آن گزیده نیاکان ما؟

نیز ← ۱۷۰/۶۰/۱، ۵۰/۳۱، ۲۹۲/۶۸، ۴۱۷/۷۵، ۳۲/۱۳۷، ۳۵، ۱۵۵/۱۴۶، ۸۰۳/۱۸۷،

۹۷۱/۱۹۹، ۹۹۹/۲۰۱، ۱۲۷۱/۲۲۰، ۱۳۵۵/۲۲۶، ۱۵۷۵/۲۲۴، ۱۵۹/۹۸/۲، ۶۴۹/۱۱۰،

۶۵۳/۱۱۱، ۸۸۷/۱۲۴، ۱۶۶/۱۳۷، ۶۰۵/۴۱/۳، ۶۶۷/۴۵، ۱۰۲، ۱۵۶۶، ۱۶۵۴/۱۰۷،

۲۴۹۸/۱۶۳، ۳۰۶۵/۲۰۱، ۳۱۵۰، ۲۰۷، ۲۳۷۰/۱/۲۴۵، ۲۳۷/۱۲/۴، ۱۶۹/۱۸، ۱۴۶۸/۱۰۳،

۶۸۱، ۱۵۹، ۷۴۹/۱۶۳، ۸۱۴/۱۶۷، ۸۵۶/۱۶۹، ۱۱۶۸/۱۸۹، ۹۴۸/۲۷۰، ۹۵۴/۲۷۱، ۵۵/۳۰۴،

۶۸/۱۰/۵، ۱۰۷/۱۳، ۲۵۰/۲۳، ۲۹۰/۲۵، ۶۵۲/۱۳۲، ۱۰۱۹/۱۴۳، ۱۱۱۰/۱۴۸،

۲۷/۲۳۶، ۷۰۲/۲۷۷، ۱۰۵۸/۲۹۸، ۱۱۱۹/۳۰۲، ۱۳۸۵/۳۱۸، ۱۵۲۳/۳۲۶، ۱۸۲۶/۳۴۲،

۱۹۶۳/۳۵۰، ۱۵/۹/۶، ۵۲/۱۱، ۴۶/۱۳۸، ۴/۱۶۶، ۵۰۹/۱۹۵، ۱۲۰۲/۲۹۱، ۱۴۳۱/۳۰۷،
۱۴۳۴/۳۰۷، ۱۴۷۳/۳۱۰، ۱۵۰۵/۳۱۲، ۱۷۴/۳۳۱، ۱۹۴/۳۳۲، ۳۴۵/۳۴۱، ۱۳/۳۴۴،
۷۸/۳۴۷، ۱۱۴/۳۴۹، ۱۳/۳۵۵، ۱۱۳/۳۶۰، ۱۶۲/۳۶۳، ۱۹۴/۳۶۵، ۲۴/۳۸۲، ۱۲۰/۳۸۷،
۱۴۶/۳۸۹، ۱۷۰/۳۹۰، ۴۱۸/۴۰۵.

۱۵/۷/۷، ۱۸۵/۱۷، ۳۰۰/۲۳، ۳۲۷/۲۴، ۵۲۷/۳۵، ۱۱۲۶/۶۸، ۲۶/۱۱۴، ۵۵۱/۱۴۲،
۱۵۹/۱۶۴، ۳۰۵/۱۷۳، ۴۰۷/۱۷۸، ۵۰۷/۱۸۴، ۸۱/۲۰۰، ۲۱۲/۲۳۱، ۵/۲۱۹، ۹۴/۲۲۴،
۱۲۴/۲۲۶، ۶۰/۲۳۲، ۵۵۵/۲۵۰، ۸۲/۲۶۸، ۴۱۳/۲۸۷، ۴۶۸/۳۲۲، ۶۵۲/۳۴۲، ۷۱۱/۳۴۶،
۱۴۷۹/۳۸۹، ۲۰۶۷/۴۲۲، ۲۱۹۰/۴۲۹، ۱۷۲۹/۴۰۳، ۲۱۹۳/۴۲۹، ۲۲۵۷/۴۳۳،
۲۲۸۵/۴۳۴، ۳۵/۸/۸، ۱۸۹/۴۰، ۲۷۸/۶۸، ۱۵۴۱/۱۴۵، ۱۲۴۸/۱۲۸، ۱۳۳۲/۱۳۳،
۱۸۹۷/۱۶۵، ۲۳۹۳/۱۹۳، ۲۸۵۵/۲۱۹، ۳۰۸۷/۲۳۲، ۳۳۰۰/۲۴۵، ۳۵۶۶/۲۶۱، ۴۰۹۴/۲۹۳،
۷۶۲/۳۱۶، ۸۲۶/۳۶۴، ۱۱۱۷/۳۸۲، ۱۴۲۴/۴۰۰، ۱۶۷۵/۴۱۷، ۱۴/۱۱/۹، ۱۱۹/۱۷،
۱۷۰/۲۰، ۳۶۵/۳۲، ۴۹۰/۳۹، ۱۲۳۴/۸۲، ۱۰۰۹/۶۹، ۱۱۱۷/۷۵، ۱۴۹۴/۹۸، ۱۵۱۹/۹۹،
۱۶۶۴/۱۰۸، ۱۹۹۲/۱۲۷، ۲۵۹۵/۱۶۲، ۲۶۷۵/۱۶۷، ۲۷۴۹/۱۷۱، ۲۸۵۸/۱۷۷، ۲۹۰۸/۱۸۰،
۳۱۸۸/۱۹۸، ۲۰۶/۲۶۷، ۴۱۳/۲۸۰، ۲۸۳/۳۳۴، ۴۳۷/۳۴۷.

تکرار هشتگانه صامت «ب» در ردیف و حشو دو مصراع، بیت را گوشنواز کرده است:
به چپ بر فریبرز کاووس بود   دلفروز با بوق و با کوس بود

۱۱۰۳/۳۰۱/۵

نیز ← ۱۵۳/۶۱/۸

تکرار ۷ بار صامت «ت» در ردیف و حشو دو مصراع بیت زیر، بویژه تکرار پنجگانه آن
در مصراع دوم موسیقی زاست:

مرنجان روان کین سرای تو نیست   بجز تنگ تابوت جای تو نیست

۲۵۶۹/۱۶۸/۳

تکرار ۱۰ بار صامت «د» در ردیف و سایر اجزای بیت به غنای آن افزوده است:

چو خسرو رخ گویو پژمرده دید دلش را به درد اندر آزرده دید

۵۹۰/۴۲/۵

نیز ← ۶۳۸/۱۱۰/۲، ۳۶۹/۱۵۱، ۵۲۶/۱۶۱، ۱۹۳/۱۸۴، ۳۶۰/۱۹۸، ۲۵۲/۱۸۸، ۶۷۹/۴۶۳، ۱۱۸۱/۸۴/۴، ۱۶۳۴/۱۱۳، ۱۱۳۳/۱۸۶، ۴۵۵/۲۳۸، ۹۴۸/۲۷۰، ۱۳۱۹/۲۹۴، ۶۰۱/۱۱۹/۵، ۲۱۸۴/۲۱۳، ۹۷۲/۲۹۳، ۱۳۴۷/۳۱۵، ۱۷۶۹/۳۳۹، ۱۸۴۷/۳۴۴، ۲۰۹۳/۳۵۸، ۲۲۰۱/۳۶۵، ۲۳۷۶/۳۷۶، ۲۳۸۲/۳۷۷، ۵۰۰/۱۹۴/۶، ۵۳۷/۱۹۶، ۷۳۸/۲۰۸، ۱۹۹/۲۳۰، ۲۰۴، ۴۴/۳۵۷، ۳۹۷/۴۰۳، ۳۴۵/۲۵۰/۷، ۴۲۸/۳۰، ۵۵۶/۳۷، ۱۱۰۷/۶۷، ۱۴۰۹/۸۳، ۳۷۹/۱۳۳، ۷۶۴/۱۵۴، ۶۵۱/۱۴۷، ۴۱۹/۱۷۹، ۴/۲۶۴، ۵۱/۲۶۷، ۳۷۵/۲۸۵، ۲۸۶/۲۸۰، ۸۶/۳۰۸، ۳۳۲/۳۲۴، ۷۹۳/۳۵۰، ۱۰۶۷/۳۶۵، ۱۲۸۴/۳۷۸، ۱۴۹۲/۳۸۹، ۱۵۸۶/۳۹۵، ۱۹۰۶/۴۱۳، ۲۴۲۳/۴۴۲، ۲۱۸/۱۹/۸، ۴۱۴/۳۸، ۹۵۹/۱۰۹، ۱۰۵۶/۱۱۵، ۱۹۹۷/۱۷۰، ۲۲۰۳/۱۸۲، ۲۸۴۴/۲۱۸، ۳۲۲۵/۲۴۰، ۳۵۵۰/۲۶۰، ۴۳۵۲/۳۰۸، ۴۳۵/۳۴۰، ۱۲۳۳/۳۸۸، ۱۶۹۶/۴۱۸، ۱۸۴۷/۴۲۸، ۶۹/۱۴/۹، ۱۶۸۰/۱۰۹، ۲۵۳۸/۱۵۹، ۳۷۳۹/۲۳۳، ۴۲۲/۲۸۰.

تکرار ۱۰ بار صامت «ر» در ردیف و اجزای دیگر بیت آهنگی دلپذیر ایجاد می کند:

بریده سرش را نگونسار کرد تنش را به خون غرقه بر دار کرد

۲۷۶۶/۱۸۱/۳

یا:

سکندر به رخ رنگ تشویر خورد ز گفتار او بر جگر تیر خورد

۱۶۱۹/۹۵/۷

نیز ← ۴۱۶/۱۶۳/۱، ۳۵۵/۹۵/۲، ۴۶۱/۱۰۱، ۲۱۱/۱۸۵، ۸۱۱/۵۴/۳، ۱۷۲۱/۱۱۱، ۱۹۳۴/۱۲۵، ۲۱۸۳/۱۴۱، ۲۸۱۲/۱۸۴، ۳۰۷۴/۲۰۲، ۳۱۴۹/۲۰۷، ۵۱/۱۱/۴، ۱۲۴۱/۲۲۹، ۸۹۰/۲۶۶، ۸۱۲/۶۰/۵، ۱۵۲/۹۴، ۸۵۳/۱۳۴، ۲۲۳۰/۲۱۶، ۳۹۰/۳۲/۶، ۴۵۱/۳۵، ۴۸۳/۳۸، ۸۳۶/۶۰، ۸۴۰/۶۰، ۸۸۷/۶۴، ۳۹۰/۱۵۹، ۲۳۹/۱۸۰، ۷۰۹/۲۰۷، ۷۴۴/۲۰۸، ۱۰۵/۳۲۷.

۱۳۴/۳۲۹، ۱۲۲/۳۴۹، ۱۴۹/۳۸۹، ۱۹۲/۳۶۵، ۱۷۱/۳۹۰، ۳۳۲/۲۵/۷، ۶۲۳/۴۱، ۱۶۲۶/۹۵،
۱۶۷۱/۹۸، ۱۸۳۶/۱۰۷، ۲۲۷/۲۷۷، ۱۶۳۲/۳۹۷، ۱۷۱۴/۴۰۲، ۱۷۶۷/۴۰۵، ۴۴۸، ۲۵۰۱،
۳۵۸/۲۷/۸، ۳۴۷/۴۹، ۸۶۶/۳۶۶، ۱۳۸۲/۳۹۸، ۱۱۷۶/۷۸/۹، ۱۴۷۵/۹۶، ۱۵۴۴/۱۰۱،
۳۵۴۴/۲۲۱، ۳۲۱۱/۲۰۰، ۳۸۴۳/۲۳۹، ۷۵۳/۳۷۲

تکرار ۷ بار صامت «ش» در ردیف و سایر اجزای بیت زیر به موسیقی بیت کمک کرده است:

سر شاه کشور چنین گشته شد   سیاوش بر دست او کشته شد

۲۹۴/۲۲۸/۴

نیز ← ۱۳۶۸/۹۷/۴، ۷۲۶/۱۶۲، ۲۸۷/۲۲۷، ۹۰۳/۲۳۸، ۱۰۰۰/۲۷۴، ۲۲۹۸/۲۲۰/۵،
۴۲۱/۲۶۰، ۱۶۹/۳۵۲/۶، ۱۳۰/۳۶۱، ۱۰/۱۱۲/۷، ۹۱۲/۳۵۷، ۱۸۸۱/۴۱۱، ۲۷۳/۶۸/۸،
۳۵۵۴/۲۶۰، ۱۴۶/۳۲۴، ۲۴۵۰/۱۵۴/۹، ۳۶۱۶/۲۲۶

تکرار ۷ بار «ک» و «گ» - که قریب المخرجند - در ردیف و در سایر اجزای بیت متضمن آهنگ بیت است:

بیفکند نیزه کمان بر گرفت   یکی درقه کرگ بر سر گرفت

۱۵۴۰/۱۷۳/۵

یا:

چنین گفت کانکس که پیروز گشت   سر بخت او گیتی افروز گشت

۱۹۸/۲۳۰/۶

نیز ← ۱۱۷۱/۳۰۵/۵، ۱۲۸۱/۳۱۲، ۱۹۰۶/۳۴۷، ۵۲/۱۱/۶، ۱۰۴/۱۴، ۲۰۷/۳۹۳،
۵۷۱/۱۸۸/۷، ۲۱۲/۴۲/۸، ۱۶/۲۵۵/۹

تکرار هشتگانه صامت «م» از لحاظ موسیقایی جای تامل است:

من از گل برین گونه مردم کنم   مبادا که نام پدر گم کنم

۲۹۱۵/۲۲/۹

تکرار ۱۳ بار صامت «ن» نغمه دلنشینی به بیت بخشیده:

بران سان که شاهان نوازش کنند   بران بندگان نیز نوازش کنند

۱۱۵/۳۲۲/۸

یا:

چنان دان که این دلبران منند   پسندیده و دختران منند

۶۶۸/۳۴۳/۷

نیز ← ۱۱۱/۲۰/۱، ۳۰۸/۶۹، ۹۱/۸۴، ۳۲۵/۹۸، ۱۲۵۶/۲۱۹، ۳۸۳/۱۶۱، ۶۲۶/۱۷۶،
 ۴۴۵/۳۶/۲، ۳۱۳/۹۲، ۴۳۴/۱۵۵، ۶۰۷/۱۶۷، ۳۷۰/۱۹۹، ۶۵۱/۲۲۰، ۸۰۲/۲۳۱، ۸۴۴/۲۳۳،
 ۹۵۲/۲۴۱، ۹۹۶/۲۴۴، ۵۷۵/۴/۳، ۳۱۲/۸۵، ۱۳۲۱/۸۶، ۱۰۸، ۱۶۶۵، ۳۱۲۲/۲۰۵،
 ۳۲۱۱/۲۱۰، ۱۱۸/۱۵/۴، ۷۲۵/۵۵، ۸۷۴/۶۴، ۱۰۷۹/۷۷، ۸۱/۱۲۱، ۲۹۹/۱۳۴، ۷۱۴/۱۶۱،
 ۹۵۲/۱۷۵، ۱۱۲۳/۱۸۶، ۱۲۱۴/۱۹۱، ۴۳/۲۱۱، ۹۷۰/۲۷۲، ۹۶۸، ۲۶۹/۲۴/۵، ۹۳۴/۶۳،
 ۲۸/۸۸، ۱۶۹/۹۵، ۳۹۱/۱۰۸، ۴۲۶/۱۱۰، ۸۶۳/۱۳۴، ۸۷۸/۱۳۵، ۹۹۳/۱۴۲، ۱۱۰۴/۱۴۸،
 ۱۲۷۹/۱۵۸، ۱۵۸۱/۱۷۵، ۱۷۸۲/۱۸۷، ۲۱۶۳/۳۱۲، ۱۰۱/۲۴۱، ۵۶۴/۲۶۹، ۹۲۴/۲۹۰،
 ۹۹۹/۲۹۴، ۱۱۶۱/۳۰۴، ۱۱۶۲، ۱۸۹۶/۳۴۶، ۱۴/۹/۶، ۴۷۲/۳۷، ۶۳۶/۴۷، ۴۵۳/۱۶۳،
 ۷۴۰/۲۰۸، ۴۷۱/۲۴۶، ۵۷۳/۲۵۲، ۶۳۹/۲۵۶، ۸۵۳/۲۶۹، ۱۰۳۶/۲۸۰، ۱۲۶۲/۲۹۶،
 ۱۲۸۰/۲۹۷، ۱۳۶۳/۳۰۳، ۱۴۸۲/۳۱۰، ۱۹۰/۳۳۲، ۱۱۴/۳۴۹، ۳۶۶/۴۰۲، ۱۹۸/۱۷/۷،
 ۴۴۳/۳۱، ۸۸۰/۵۵، ۹۷۶/۶۰، ۱۲۸۷/۷۶، ۱۴۳۶/۸۵، ۱۷۸۵/۱۰۵، ۲۷۰/۱۲۷، ۱۹۳/۱۶۶،
 ۳۲۸/۱۷۴، ۱۸۹/۲۲۹، ۲۱۲/۲۷۶، ۳۱/۳۰۵، ۱۶۶/۳۱۳، ۲۱۷۸/۴۲۸، ۲۲۱۳/۴۳۱،
 ۱۰۱/۳۵/۸، ۲۸۵/۶۸، ۳۱۹/۷۰، ۳۵۳/۷۳، ۳۸۸/۷۵، ۷۴۸/۹۶، ۱۴۵۵/۱۴۰، ۲۳۰۹/۱۸۸،
 ۲۵۴۵/۲۰۱، ۲۶۱۳/۲۰۵، ۳۴۹۹/۲۵۷، ۳۷۶۷/۲۷۲، ۲۲/۳۱۶، ۱۰۵۶/۳۷۸، ۱۰۷۲/۳۷۹،
 ۱۵۴۴/۴۰۸، ۳۱۳/۲۹/۹، ۵۴۳/۴۲، ۱۱۳۸/۷۶، ۱۹۱۴/۱۲۳، ۲۳۴۲/۱۴۸، ۲۳۷۶/۱۵۰،
 ۲۷۵۲/۱۷۱، ۲۸۳۷/۱۷۶، ۲۹۰۶/۱۸۰، ۲۹۸۳/۱۸۵، ۳۳۲۳/۲۰۷، ۳۳۶۷/۲۱۰، ۳۶۸۵/۲۳۰،
 ۴۰۶۵/۲۵۲، ۸۴۰/۳۸۰، ۱۸۱/۲۶۵، ۶۳۲/۳۶۲.

تکرار ششگانه صامت «ه» ۴ مورد در ردیف و دو مورد در قافیه، به زیبایی و نغمه
بیت افزوده است:

و گر مادر شاه خواهی همی   به باژ افسر ماه خواهی همی

۳۴۵/۲۲۷/۳

تکرار ۸ بار مصوت بلند «ای» در ردیف و سایر عناصر بیت، آن را گوشنواز کرده:
مگر مردمی خیر خوانی همی   جز این را نشانی ندانی همی

۶۴/۱۶/۱

نیز ← ۳۶۰۵/۲۳۷/۳، ۴۰۱/۲۳۵/۴، ۶۹۸/۱۶۰، ۹۴۲/۲۷۰، ۲۲۶۶/۳۶۹/۵، ۲۳۹۸/۳۷۸، ۲۴۲/۳۹۵/۶، ۴۳۷/۴۰۶، ۱۲۲۳/۷۳/۷، ۳۷۰/۲۸/۸، ۱۰۴۲/۱۱۵، ۳۱۷۷/۱۹۸/۹.

تجنیس

اشتراک و تشابه و تجانس الفاظ در شاهنامه و هماواییهای دلپذیر و گوشنواز آنها مایه
زیبایی و موجد موسیقی است؛ از آن جمله است در ابیات زیر:

به جای شهنشاه مار توی   چو خورشید شد، ماه ما را توی

۵۸/۱۰/۷

کنم زنده آیین ضحاک را   به پی مشک سارا کنم خاک را

۱۶۰۰/۲۴۵/۱

نخست آفرین کرد مر شاه را   به بیژن نمود آنگهی راه را

۹۲/۱۲/۵

نیز ← ۲۰/۷۷/۲، ۱۲۸۱/۹۱/۴، ۵، ۷۱۳/۵۰، ۷۴۴/۵۲، ۱۰۵۳/۶۹، ۳۳۵/۱۰۵، ۳۶۸/۵۱/۸، ۱۲۳۴/۳۰۹، ج ۶۱۵/۱۴۵/۷، ۱۷۶/۳۱۴، ۵۱۷/۳۳۵، ۲۱۹۰/۴۲۹، ۱۸۹/۴۰/۸، ۱۸۷۱/۱۶۳، ۲۸۹۰/۲۱۹، ۴۴۰/۳۶/۹.

نخواهیم یکسر به شاهی ترا   بر و بوم ما را سپاهی ترا

۵۳۲/۲۹۴/۷

نیز ← ۱۶۸/۳۹/۸، ۲۵۳/۳۱۹/۷

همان رسم و آیین و راه مرا

چو بینند بی مر سپاه مرا

۵۱۲/۲۹۳/۷

شود پاک و روشن شود دین ما

اگر پادشا را سر از کین ما

۵۴۱/۱۱۲/۱

نیز ← ۴۶۱/۲۳۸/۴، ۱۴۷۹/۳۸۹/۷، ۲۷۴۹/۲۱۳/۸، ۳۴۱۳/۲۵۲، ۳۷۶۵/۲۷۲، ۱۲۳۴/۸۲/۹

گشاد جهان بر کمر بست تست

کجا هوش ضحاک بر دست تست

۳۳۱/۷۰/۱

نیز ← ۱۶۷۰/۱۰۸/۳

که با لشکری جنگجو آمدست

نه تنها بیاید گر او آمدست

۷۶/۱۲/۶

هرآنکس که برگشت تن خسته گشت

چهل پیل زیشان همه بسته گشت

۱۷۵۳/۳۳۸/۵

نیز ← ۵۴۱/۳۶۷

به دشت اندر از بهر نخجیر داشت

دو پیکان به ترکش یکی تیر داشت

۱۸۴/۲۷۴/۷

روانش گراینده داد باد

که بیدار دل پهلوان شاد باد

۹۷۱/۱۹۹/۱

نیز ← ۱۷/۷/۲، ۲۵/۷۷، ۵۲۸/۱۶۱، ۵۲۶/۱۶۷/۳، ۲۵۶۰/۱۶۷/۳، ۶۶۱/۱۵۸/۴، ۶۷۷، ۹۵۴/۲۷۱

۴۶۵/۲۳۹، ۱۴۰۵/۳۰۰، ۸۵۹/۲۸۶/۵، ۲۲۹۰/۳۷۱، ۲۳/۱۶۷/۶، ۴۲۷/۱۹۱، ۴۷۸/۲۴۶

۸۶۱/۲۶۹، ۶۳۵۴، ۲۹۷/۳۷۰، ۳۱۶/۳۷۱، ۱۴/۳۷۴، ۱۹۰۸/۱۱۱/۷، ۱۱/۱۱۳، ۱۵/۱۱۴

۵۰۷/۱۸۴، ۶/۲۱۶، ۴/۲۶۲، ۴۳۸/۲۳۰، ۷۲۸/۳۴۷، ۷۹۳/۳۵۰، ۷۹۸/۳۵۱، ۸۳۲/۳۵۲

۳۶۵۰/۲۶۶، ۳۸۲۰/۲۷۶، ۳۶۳۱، ۲۶۵، ۲۱۲۲/۱۷۷، ۳۶۱/۵۰/۸، ۱۸۷۰، ۴۱۱، ۱۰۸۰/۳۶۶
۶/۲۹۳، ۳۲۵۰/۲۰۲، ۲۷۴۳/۱۷۱، ۶۹/۱۴/۹، ۱۳۲۱/۳۹۴، ۶۵۹/۳۵۳، ۴۳۹۱/۳۱۰
۱۲۷/۳۲۱، ۸۵۶/۳۸۲

کسی را که درویش بد داد داد به خواهندگان گنج و بنیاد داد

۲۴/۳۸۲/۶

گرانمایه گنجی به درویش داد کسی را کزو شاد بد بیش داد

۸۹۹/۲۸۹/۵

که از بند تا جاودان نام بد بماند به من وز تو انجام بد

۱۳۶۷/۳۰۳/۶

نیز ← ۳۹۹۹/۲۸۶، ۱۲۹۷/۱۳۱/۸

شغاد از پس زخم او آه کرد تهمتن برو درد کوتاه کرد

۲۰۷/۳۳۳/۶

نیز ← ۱۴۹/۱۵/۸، ۳۵۰/۲۵۶/۵

چو بشنید شاه این سخن شاد شد دل پهلوان از غم آزاد شد

۲۱۵/۱۵۰/۱

نیز ← ۲۵۶۱/۱۶۸، ۱۳۱۸/۸۶، ۱۱۷۴/۷۶، ۸۹۸/۵۹، ۲۴۲/۲۰/۳، ۹۱/۱۷۶، ۵۴/۱۷۳/۲

۱۲۸۴/۲۹۷/۶، ۷۹۸/۲۸۳، ۶۴۷/۱۲۲، ۱۰۴۴/۶۹، ۵۸۱/۴۲، ۱۵۱/۱۵۰/۵، ۳۸۸/۲۳۴/۴

۲۸۶/۲۸۰، ۳۵۷/۲۳۹، ۱۴/۲۱۱، ۴۸۱/۱۳۸، ۹۴۶/۵۹، ۸۷۵/۵۴، ۳۲۶/۲۴/۷، ۱۷۸/۳۵۲

۴۳۹۳/۳۱۰، ۳۴۰۳/۲۵۱/۸، ۱۵۱۹/۳۹، ۱۰۲۸/۳۶۳، ۴۲۲، ۴۰۶/۳۲۹، ۴۰۱/۳۲۸

۳۰۴۶/۱۸۹، ۲۹۵۸/۱۸۳، ۲۷۰/۱/۱۶۸، ۲۳۱۹/۱۴۷، ۱۹۰۵/۱۲۲/۹، ۱۰۱۷/۳۷۶، ۴۴۳/۳۴۱

۸۱۷/۳۷۸، ۳۹۴۷/۲۴۵

بپذیرفت چیزی که آورده بود طرایف بد و بدره و پرده بود

۱۶۷۹/۳۳۴/۵

کجا نام این نامور هوم بود   پرستنده دور از بر و بوم بود

۲۲۲۱/۳۶۶/۵

نیز ← ۲۱۳۶/۳۶۱/۵، ۶۶۰/۲۵۷/۶، ۱۵۰۱/۳۱۱، ۴۳/۳۴۵، ۱۱۸/۳۴۹، ۶۲۹/۴۱/۷،
۱۴۹۵/۸۸، ۹/۲۱۴، ۶۳۶/۲۵۵، ۲۹۱/۳۲۲، ۱۸۲۰/۴۰۸، ۲۲۵۹/۴۳۳، ۹۴/۳۴/۸، ۱۱۸/۳۶،
۱۳۵/۶۰، ۷۷۱/۹۸، ۱۲۱۹/۱۲۶، ۱۲۳۳/۱۲۷، ۱۵۸۲/۱۴۷، ۱۶۵۸/۱۵۱، ۱۶۷۸/۱۵۲،
۱۶۹۴/۱۵۳، ۲۵۶۲/۲۰۲، ۲۸۴۸/۲۱۹، ۲۸۹۸/۲۲۱، ۴۱۰۵/۲۹۳، ۴۳۷۸/۳۰۹، ۳۶۱/۳۳۶،
۱۳۵۸/۳۹۷، ۴۳۰/۳۶/۹، ۴۴۲، ۱۰۶۰/۷۲، ۲۶۹۹/۱۶۸، ۲۷۴۱/۱۷۱، ۱۹۷۸/۱۲۶،
۲۳۲۰/۱۴۷، ۲۴۴۰/۱۵۴، ۲۹۲۰/۱۸۱، ۳۵۲۵/۲۲۰، ۲۱۶۷/۳۶۳

بمانیم تا سوی خاقان شود   چو بیمار شد نزد درمان شود

۱۲۵۶/۸۳/۹

که این بیزبانی ترا بر دهد   چو افزون دهی تخت و افسر دهد

۱۷۱/۳۱۳/۷

ردیف «بید» به معنی «باشید» «با» «بیدار»:

که ترسنده باشید و بیدار بید   سپه را ز دشمن نگهدار بید

۵۲۲/۸۲/۸

نیز ← ۳۰/۵۴/۸، ۱۹۵/۹، ۳۱۳۲

همه شارسان دود و فریاد دید   همان کشتن و غارت و باد دید

۱۳۴۷/۳۱۵/۵

نیز ← ۲۲۶۲/۳۶۹/۵، ۳۲۲۵/۲۴۰/۸

بران آفرین کافرین آفرید   مکان و زمان و زمین آفرید

۶۶۱/۱۹۳/۷

نیز ← ۱۲۰۲/۲۹۱/۶

یکی آبکش را به بربر کشید

۱۴۹/۳۱۲/۷

خردمند باشید و بی غم بوید

۳۱۳۸/۱۵۹/۹

دل زیر دستان خود شاد دار

۳۱/۲۰۹/۷

بران اختر و بخت بیدار بر

۸۵۳/۱۳۴/۵

همه راد با مردم خویش باش

۳۵۳/۳۰/۴

بزرگان و خویشان و پیوند خویش

۸۷۲/۲۸۷/۵

به تیمار و اندوه پیوسته دل

۱۶۸۳/۱۸۱/۵

هم از مهتران بی نیازی دهم

۲۲۰۴/۱۴۰/۹

هم از تخمه سام نیرم نیم

۶۹۱/۲۲۳/۲

غمی گشت و پیراهنش در کشید

چو باید بخواهید و خرم بوید

به داد و دهش گیتی آباد دار

نیز ← ۳۸۷۳/۲۷۹/۸

گرفت آفرین پس به دادار بر

نیز ← ۳۰۵۲/۱۹۰/۹

به هر جایگه یار درویش باش

نیز ← ۴۲۱/۲۸۸، ۱۷۶/۱۲۲/۷، ۱۵۰۴/۳۲۵/۵، ۱۳۴/۸۲/۲

ز بهر گرانمایه فرزند خویش

نیز ← ۱۹۱۰/۴۱۳، ۸۵۱/۵۳/۷، ۶۴۹/۴۹/۶

که چندان دلیران همه خسته دل

ترا بر سران سرفرازی دهم

چنین داد پاسخ که رستم نیم

فرستادم او را به خان^۱ جوان

سوی آسمان شد روان جوان

۱۳۹۱/۹۱/۹

کنونش به سوگند گستاخ کن

به خنجر ورا گوش سوراخ کن

۳۳۸۷/۲۲۲/۳

بترسم همی زانک یزدان من

ز تن بگسلاند مگر جان من

۱۲۴۴/۱۵۶/۵

نیز ← ۱۲۴۴/۱۵۶/۵، ۵۵/۱۳۹/۶، ۱۴۷۱/۳۱۰، ۵۱۱/۲۹۳/۷، ۸۰۵/۳۵۱، ۱۴۰/۳۷/۸، ۹۰۴/۱۰۶، ۲۵۹۱/۱۶۲/۹، ۳۳۱۹/۲۰۷، ۱۴۰/۲۶۲.

چو طوس سپهد رسد پیش تو

بسازد چو باید کم و بیش تو

۹۹۷/۶۵/۳

نیز ← ۱۴۱۱/۳۲۰/۵، ۵۵۲/۲۵۱/۶، ۲۱۲/۱۲۴/۷، ۱۹۹۲/۴۱۸، ۲۰۵۲/۴۲۱، ۱۷۰۳/۱۵۴/۸، ۱۶۸۶/۴۱۸، ۳۳۱/۳۰/۹، ۲۷۱۴/۱۶۹، ۳۸۴۰/۲۳۹، ۲۳۶/۲۶۹.

می آورد با میگساران نو

نشستی نو آیین و یاران نو

۳۳۳/۲۸/۶

که هر کو برادر بود دوست به

چه دشمن بود بی پی و پوست به

۱۸۱۰/۱۱۶/۹

بدو گفت کامشب تویی باده ده

به طایر همه باده ساده ده

۸۶/۲۲۴/۷

نیز ← ۴۲۸/۲۴۳/۷، ۳۲۴۲/۲۴۱/۸.

بدو گفت شاهانوشه بدی

روان را به دیدار توشه بدی

۲۳۹۸/۱۵۶/۳

نیز ← ۳۰۱۸/۱۸۷، ۲۹۴۹/۱۸۳/۹، ۱۶۵۲/۱۵۱/۸، ۱۳۵۹/۸۵/۳

برین کرده‌ها بر پشیمان بری گنهار جان پیش یزدان بری

۲۶۴۰/۱۶۵/۹

به هر جای زر برفشاند همی هم ارج جوانی نداند همی

۱۴۶۴/۳۸۸/۷

به کاری کزو پیشدستی کنی به آید که کندی و سستی کنی

۲۲/۵۴/۸

همی بوی مهر آمد از باد اوی به دل راحت آمد هم از یاد اوی

۱۹۶/۱۴۹/۱

نیز ← ۲۲۷/۱۸۶، ۵۳۲/۲۱۱/۲، ۹۹/۱۴/۴، ۱۶۵۳/۱۱۴، ۶۲۷/۴۷/۶، ۳۴۲/۲۵/۷، ۱۵۸۸/۹۳

۱۴۲/۲۷۲، ۴۵۸/۳۳۱، ۴۶۱/۲۹۰

همه سوی دستان نهادند روی ز زابل به ایران نهادند روی

۲۵۴۰/۳۸۶/۵

تصدیر

این زیبایی و جمال ادبی که از سویی «تکرار» و از دیگر سو به احتمال «جناس» نیز هست، یکی از جلوه‌های هنری و بلاغی است که در خلق موسیقی بیت کم اثر نیست؛ تکرار ردیف یا بخشی از آن و یا مشتقات ردیف در صدر و حشو مصراع اول خوش آوا و دلنواز است:

اگر نام را باید و ننگ را و گر بخشش و رزم و آهنگ را

۲۰۴۸/۱۷۳/۸

تو داری بزرگی و گیهان تراست همه بندگانیم و فرمان تراست

۶۲۸/۱۴۶/۷

گرانمایه یاقوت بسیار خواست

۱۴۲/۱۶۳/۷

جهان سر به سر زیر آثار اوست

۶۸/۲۳۹/۵

ز دریا چه یابی و کام تو چیست

۱۶۹/۹۹/۷

که چشم سواران همی خیره گشت

۱۵۷۴/۳۲۹/۵

همان کشور و مرز بسیار داد

۲/۳۴۳/۶

بد آید به روی بد از کار بد

۳۴۱/۱۵۷/۶

دلیرست و جنگ پلنگ آورد

۴۵۳/۲۶۲/۵

سر پر خرد پر ز پیکار شد

۶۲/۳۰۵/۴

چنین بر بلا کامرانی مکن

۸۴۴/۲۶۸/۶

نه پر مایه گردی ز پیوند من

۱۶۶۵/۱۰۸/۳

گهر خواست از گنج و دینار خواست

نیز ← ج ۲۴۵۸/۴۴۵/۷، ج ۱۴۹۷/۹۸/۹

مر او را ستاینده کردار اوست

نیز ← ۲۱۰۹/۱۳۴/۹

چه مردی بدو گفت نام تو چیست

سپه بازگشتند چون تیره گشت

سپه را درم داد و دینار داد

بد آید به مردم ز کردار بد

به آورد گه با تو جنگ آورد

غمی شد تهمتن چو بیدار شد

مکن شهریارا جوانی مکن

نه من شاد باشم نه فرزند من

نیز ← ۱۶۰۱/۱۱۱/۴، ۵۳۵/۲۹۴/۷

بدان بیشه با خوک پیکار چون / که این کار چن بود و کردار چون

۴۸۵/۳۷/۵

یکی تنگ تابوت شد گنج تو / که بهر تو این آمد از رنج تو

۱۸۷۶/۱۰۹/۷

نیز ← ۶۸۴/۳۰۲، ۹۰/۲۰۰/۷

به دشمن رسد کوشش گنج تو / ز تو باز ماند همین رنج تو

۱۱۱۷/۶۷/۷

نیز ← ۲۰۴۹/۱۳۳/۳، ۷۰۲/۳۴۵/۷، ۹۰۴/۱۰۶/۸، ۴۷/۱۳/۹، ۳۳۱/۳۰

همو بود جنگی و موبد همو / سپهد همو بود و بخرد همو

۳۶۵۷/۲۶۶/۷

طلایه نه و دیدبان نیز نه / به مرز اندرون پهلوان نیز نه

۱۴۲۲/۳۸۶/۷

اگر نان بدی در تنم جان بدی / اگر چند جانم به از نان بدی

۹۸۳/۳۶۱/۷

نیز ← ۲۶۲۱/۱۷۱/۳، ۱۳۱/۳۱۱/۷، ۲۱۱۵/۴۲۵

بشد تا به جایی که خسرو شدی / بهاران نشستن گهی نو شدی

۳۶۳۵/۲۲۷/۹

خردار پس آمد تو پیش آمدی / به فرجام آرام بیش آمدی

۱۲۲۸/۱۵۵/۵

نیز ← ۱۶۹/۳۵۲/۶، ۲۷۶/۲۳۴/۷، ۷۸۳/۳۶۱/۸، ۱۸۸۰/۱۲۰/۹

چنین بود و این بودنی کار بود / مرا از تو در دل چه آزار بود

۱۴۲۰/۱۶۶/۵

نیز ← ۲۱۲۶/۲۰۹/۵، ۱۸۱۹/۳۴۲، ۱۰/۱۳۶/۶، ۱۵۷/۳۶۳، ۲۶۷/۲۰۸/۷، ۱۴۴۶/۳۸۷،
۱۵۷۸/۱۴۷، ۳۷۶/۷۴/۸

شود روز چون چشم روشن شود
جهان چون نگین بدخشان شود
۱۰۹۲/۲۰۸/۱

نیز ← ۱۵۵۳/۲۴۲/۱

بران آفرین کافرین آفرید
مکان و زمان و زمین آفرید
۶۶۱/۱۹۳/۷

بزد بر کمر بند کلباد بر
بران بند زنجیر پولاد بر
۴۰۵/۳۳/۲

خم اند خم و مار بر مار بر
بران غبغش نار بر نار بر
۵۵۳/۱۷۲/۱

خردمند باش و بی آزار باش
همیشه روان را نگهدار باش
۲۹۰۳/۴۰۶/۵

نیز ← ۸۱/۲۰۰/۷، ۲۹/۲۰۸، ۲۸۲/۲۸۰، ۳۸۳۲/۲۷۶/۸، ۸۶/۳۱۷/۹

تو پدرود باش و بی آزار باش
ز بهر تن شه به تیمار باش
۸۶/۳۱۷/۹

چو ماهی بر آمد شتاب آمدش
همی بابتان رای خواب آمدش
۹۶۱/۳۶۰/۷

کی نامداری بد ارژنگ نام
به ابر اندر آورده از جنگ نام
۱۶۴/۱۲۶/۴

نوشته بر آن حقه تاریخ آن
پدیدار کرده بن و بیخ آن
۷۴/۱۵۹/۷

همی شاه بگذارد از تو همه بدی نیکی انگارد از تو همه

۱۶۶/۹۵/۵

نیز ← ۱۰۵۸/۲۰۵/۱، ۸۳۳/۲۶۸/۶، ۱۴۳/۱۵/۸، ۴۲/۳۱۴/۹.

همی رفت با او دو دستور اوی که دستور بودند و گنجور اوی

۳۱۷/۳۹۹/۶

نیز ← ۲۴۶۷/۲۰/۷، ۲۴۷/۱۶۹، ۴۵۷/۱۸۱، ۶۶۲/۱۹۳، ۱۶۹/۲۷۳، ۸۵۵/۱۰۳/۸، ۲۸۲۰/۲۱۷

۲۳۱۳/۱۴۶/۹.

بهارش توی غمگسارش توی درین تنگ زندان زوارش^۱ توی

۴۲۳/۳۳/۵

نیز ← ۱۵۴۲/۳۲۷/۵.

مراعات نظیر

تناسب و تقارب ردیف با سایر الفاظ بافت بیت و تداعی ملازمت و مشابهت آن کلمات چه صوری و چه معنوی از جهت بلاغی قابل اهمیت است؛ تناسبها در ابیات زیر مشخص شده است:

کجا من ببینم سه شاه ترا فروزنده تاج و گاه ترا

۱۲۸/۸۷/۱

نیز ← ۳۶۲/۴۰۵/۶، ۴۳۲/۲۴۳/۷، ۷۴۸/۳۵۹/۸، ۱۳۷۳/۹۰/۹، ۲۲۳۱/۱۴۱، ۲۳۳۲/۱۴۷

۴۴۲/۲۸۲.

تو بردی ز من شید و ماه مرا گزین سواران و شاه مرا

۵۲۰/۳۸/۵

نیز ← ۸۷۱/۲۷۰/۶، ۴۸/۱۳/۹، ۲۵۷/۲۵

چو خورشید شد ماه ما را توی

۵۸/۱۰/۷

به جای شهنشاه ما را توی

نیز ← ۱۳۶۹/۲۰۰/۴، ۱۳۲/۱۲۰/۷، ۵۱۹/۱۸۴، ۳۷۴، ۱۲۱۴، ۵۳۳/۴۲/۹، ۲۲۲۳/۱۴۱.

نگر تا که باشد بت آرای هند

۳۳۵۴/۲۴۸/۸

ببر نامه من بر رای هند

سپهر و ستاره سنان را ندید

۲۸۴/۲۶/۴

همی چشم روشن عنان را ندید

بلندی و تندی و مهر آفرید

۱۹۸۵/۱۷۰/۸

بران دادگر کو سپهر آفرید

شب و روز و گردان سپهر آفرید

۳۲۸۱/۲۴۴/۸

به دادار کاو داد و مهر آفرید

بران آفرید کاو جهان آفرید

۱۲۰۲/۲۹۱/۶

که پروردگار آنچه‌چنان آفرید

به نام مه کابلستان دهید

۱۱۳۵/۲۱۱/۱

برید این به گنجور دستان دهید

همه کوه پر لاله و دشت و سبز

۱۹۴۷/۳۴۹/۵

چو آمد بهار و زمین گشت سبز

که دیهیم شاهان بد فخر پارس

۲۲۶/۳۹۴/۶

سکندر بیامد زی اصطخر پارس

نیز ← ۵۳۱/۲۴۸/۷، ۱۴۰۱/۳۹۹/۸.

به پاسخ سخنهای فرخ نویس

۴۶۷/۲۹۰/۷

بگوید که آن نامه پاسخ نویس

بسودند پر مهر یال و برش کتایون همی ریخت خاک از برش^۱

۱۵۶۳/۳۱۵/۶

اگر میل یابد همی سوی خاک^۲ ببرد ز خورشید و ز باد و خاک

۷۵۷/۹۷/۸

توی پیشرو گر پناه من، اوست نماینده رای و راه من، اوست

۱۳۶۶/۸۱/۷

نیز ← ۳۹۴/۷۳/۱، ۳۳/۱۳۷، ۲۵۵/۱۵۲، ۳۷۸/۱۶۱، ۸۱/۶۷/۲، ۳۵۴۱/۲۳۳/۳، ۹۴/۱۲۱/۴،

۱۲۶۹/۸۲/۵، ۴۰۷/۲۵۹، ۲۸۷۲/۴۰۵، ۳۹۲/۲۴۱/۶، ۶۹۸/۲۵۹، ۱۳۷۳/۳۰۳، ۷۶/۳۲۶،

۱۹۳/۳۳۲، ۱۰۵/۳۶۰، ۱۳/۳۸۲، ۸۹۵/۵۶/۷، ۱۰۱/۱۶۱، ۵۶/۲۲۲، ۲۴۸/۲۷۸، ۵۶۴/۲۹۶،

۹۹۱/۳۶۱، ۱۱۹۴/۳۷۳، ۱۲۶۹/۳۷۷، ۱۹۰/۷۱/۸، ۹۱/۳۴، ۶۷۷/۹۲، ۱۹۲/۳۲۶،

۱۱۵۳/۷۷/۹، ۲۶۵۷/۱۶۶، ۲۷۵۳/۱۷۱، ۲۹۴۶/۱۸۳، ۳۹۱۴/۲۴۴، ۴۴۰/۲۸۱، ۷۴۱/۳۷۱.

نسیره جهاندار فغفور چین زیست سپهدار خاقان چین

۲۱۳۵/۱۷۸/۸

که من زان فریبنده گفتار او بسی بازگشتم ز پیگار او

۹۹۱/۶۵/۳

نیز ← ۴۹۲/۱۶۸/۱، ۱۱۰۴/۲۰۹، ۱۵۱۷/۹۹/۳، ۷۶۱/۲۶۳/۶، ۱۴۱/۳۶۲، ۴۰/۳۱، ۳۰۹/۴۷،

۶۳۵/۳۶۲/۹.

بدو گفت دارم من این کام تو بلندی بگیرد ازین نام تو

۱۵۱/۴۸/۱

نیز ← ۱۵۷/۲۳/۱، ۲۲۲/۶۳، ۱۵۹۰/۱۱۱/۴، ۱۱۹۶/۲۸۶، ۱۳۶۴/۲۰۰، ۸۱۷/۵۶/۵، ۸۴۴/۵۸،

۱۰۹۳/۷۲، ۱۵۴۵/۳۲۷، ۲۲۴۴/۳۶۸، ۷۸۷/۲۱۱/۶، ۹۶/۲۲۳، ۵۰۸/۲۴۸، ۵۹۹/۲۵۳

^۱ نسخه بدل: سرش.

^۲ نسخه بدل: و گر میل دارد سوی چرخ پاک.

،۴۸۵/۳۳۳ ،۱۲۹/۲۷۱ ،۴۷۵/۲۴۵ ،۲۵۵/۲۳۳ ،۳۴۳/۱۳۱ ،۹۴۴/۹۸ ،۹۸۴/۶۱/۷ ،۶۸۵/۲۵۹
 ،۱۵۹۷/۱۰۴ ،۱۳۷۲/۹۰ ،۹۹۶/۶۹/۹ ،۶۷۷/۳۵۵ ،۵۹۲/۳۵۰ ،۳۸۵۱/۲۷۷ ،۴۵۷/۷۹/۸ ،۵۱۱/۳۳۴
 ،۷۰۱/۳۶۸ ،۲۳۹/۲۶۹ ،۱۷۰ ،۲۶۴ ،۲۹۶۹/۱۸۴ ،۱۷۸۱/۱۷۳ ،۲۰۱۲/۱۲۹

به پیروزی و فر و اورند شاه   به خوبی و نرمی و پیوند شاه
 ۲۰۸۴/۱۷۵/۸

نیز ← ۲۲۱۹/۱۸۳/۸

کنون دختران تو اجفت وی اند   به آرام اندر نهفت وی اند
 ۵۰۶/۳۳۴/۷

که من چون فرستاده یی پیش اوی   شوم بر گرایم کم و بیش اوی
 ۷۳/۳۸۵/۶

نیز ← ۱۱۳/۳۲۸/۶ ، ۶۱۳/۴۰/۷ ، ۴۰۶/۱۷۸ ، ۷۰۰/۳۵۶/۸ ، ۷۶۹/۳۷۳/۹

چو پرسدت با او سخن نرم گوی   سخنهای با شرم و بازرم گوی
 ۹۰۶/۳۵۷/۷

تضاد

مقابله الفاظ و کلمات، تامین کننده موسیقی معنوی شعر است که احساس اهل ذوق را بر می انگیزد؛ چنانکه در ابیات زیر، ردیف با کلماتی در عناصر دیگر شعر تضاد دارد:

دبیر خردمند بنوشت خوب   پدید آورد اندرو زشت و خوب
 ۶۳۶/۱۱۰/۲

جهاندار شه را برادر بدست   پسر گر نبود ایچ دختر بدست
 ۷۸۹/۳۷۵/۹

درم داد و ز سیستان برگرفت   سوی بلخ با می ره اندر گرفت
 ۱۱۷/۱۴۳/۶

- چنان دان که دادست و بیداد نیست
چو داد آمدش جای فریاد نیست
۹/۱۷۰/۲
- نیز ← ۴/۵۰/۶۵۲، ۷۳، ۱۰۱۵، ۱۱۹، ۵۹، ۵/۲۴/۲۶۷، ۲۰۱۰/۲۰۲، ۲۱۱/۲۱۵۵، ۶/۱۹۲/۴۴۷،
۲۴۰/۳۷۹، ۷/۲۶۹/۱۰۲، ۳۶۶/۱۰۷۳، ۸/۱۰۶/۹۱۹، ۱۲۰/۱۱۲۸، ۱۱۹/۱۱۰۴، ۲۸۷/۶۰۰۶،
۳۰/۴۳۴۰، ۳۵۸/۷۲۱، ۹/۷۰/۱۰۲۷، ۱۵/۵۳/۳۶۰، ۳۶۰/۶۰۴.
- که بی تیغ تو تاج روشن مباد
چنین باد و بی بت برهمن مباد
۲۳۱/۲۲/۴
- برفتند و شبگیر باز آمدند
پراز کینه و رزمساز آمدند
۱۶۳۰/۱۷۸/۵
- نیز ← ۷/۱۳۸/۴۷۸، ۸/۴۳/۲۲۸، ۹/۱۵/۸۸،
اگر باز ندهند کشور دهند
همان گنج و هم تخت و افسر دهند
۲۱/۲۳۶/۵
- نبودش پسر پنج دخترش بود
یکی کهتر از وی برادرش بود
۲۲/۲۶۳/۷
- که اندر جهان بود و تختش نبود
بزرگی و اورنگ و بختش نبود
۳۷۸/۳۳/۹
- چو هنگام رفتن فراز آیدش
به فرزند نو، روز باز آیدش
۶۱۰/۱۷۵/۱
- چو مهتر سراید سخن سخته به
ز گفتار بد کام پردخته به
۳۸۱/۲۴۰/۶
- مرا یکسر از کارش آگاه کن
درنگی مکن کار کوتاه کن
۱۷۷۶/۴۲۴/۸

تو برخیز و بر مهد زرین نشین   و گرهست نیروت برزین نشین

۳۳۳/۴۰۰/۶

ردیف از نظر بلاغی و موسیقایی در ملحقات شاهنامه

تکریر

نکوهیده تر شاه ضحاک بود   که بیدادگر بود ناپاک بود

۱۵/۳۹۹/۹

واج آرای

تکرار نه گانه مصوت بلند «آ»

همان مادر گرد سهراب را   بداد آگهی زان تگ^۱ و تاب را

۳/۲۵۸/۲

نیز ← ۲۸، ۱۶/۳۹۰/۹، ۱۲/۲۵۸، ۱۴/۲۵۶/۳

تکرار مصوت کوتاه «ِ»:

این دز دلیری به بند منست   گرفتار خم کمند منست

۱/۲۵۶/۲

تکرار ۹ بار صامت «ر»:

به سر بر همی زد گران گرز را   همی یاد کرد آن برو برز را

۴۵/۲۶۱/۲

تکرار صامت «ش» ۷ بار:

چو شد نوش خورده، شتاب آمدش   گران شد سرش رای خواب آمدش

۱۰/۲۵۰/۱

تکرار ۹ بار «ن» در ردیف و سایر اجزای بیت:

^۱ نسخه بدل: تب.

به دریا درون نیز گوهر نماند

۱۱۸/۲۷۰/۱

همان هر زمان هدیه نو نهاد

۲۳/۲۶۰/۳

چنان کن که بر داد پویی همی

۶/۲۵۲/۱

فرستاده بسبرید آن راه را

۱۴/۲۵۶/۳

به بند بلا نیز بسته بدند

۶/۳۲۱/۴

بدان بد که یزدان ببخشوده بود

۱۶/۳۹۶/۹

ابا آشکارا نهان آفرید

۳/۲۵۲/۳

نه پر مایه گردی ز پیوند من

۶۳/۲۵۵/۳

همانا به کان اندرون زر نماند

نیز ← ۱۱/۳۹۸/۹، ۶۳، ۵۷/۲۵۵/۳

«ها» ۶ بار:

به پیش جهانجوی خسرو نهاد

مصوت بلند «ای» ۶ بار:

تویی آن که گیتی بجویی همی

تجنیس

فرستاد تا آورد شاه را

که در جنگ آن دیو خسته بدند

چو از غم روان من آسوده بود

بران آفرین کاو جهان آفرید

نیز ← ۱/۴۵۶/۷، ۱/۴۵۵/۷، ۴۷/۲۵۵/۳

تصدیر

نه من شاد باشم نه فرزند من

به دانش بزرگ توانا بود

۱۴/۴۳۱/۸

ندانیم کز چیست آزاد او

۷/۴۳۲/۸

فروتن بود شاه، دانا بود

به یک مه نگردد زاو داد او

مراعات نظیر

چنانست ای شاه آیین ما

۲۱/۴۵۹/۷

ز چشمش چو باران خوناب دید

۱/۲۵۸/۲

زره دار و بر گستوان ور سوار

۳۰/۲۵۳/۳

نیاسود یک دم ز رزم و ز کین

۹/۴۲۲/۵

بدو گفت بهرام در دین ما

چو رودابه تابوت سهراب دید

نیابد بریشان گذر یک سوار^۱

همه سال بسته میان را به کین